

Üç Farklı Programa Göre Eğitim Alan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Kural Algılarının İncelenmesi*

Examination of Preschool Children's Conceptions of Social Rules Regarding Three Different Preschool Education Programs

Kezban TEPELİ**
Elif YILMAZ***

ÖZET

Bu çalışmada, üç farklı programa (Montessori Yaklaşımı, Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Eğitim ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı) göre eğitim alan okul öncesi çocukların sosyal kural algıları incelenmiştir. Normal gelişim gösteren ve yaşları 60 ile 66 ay arasında değişen toplam 62 çocuk çalışmaya katılmıştır. Çocukların 21 tanesi Montessori Yaklaşımına göre, 19 tanesi Çoklu Zekâ Kuramına göre, 22 tanesi ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından halı hazırda uygulanan okul öncesi eğitim programına göre bir eğitim-öğretim yılı boyunca okul öncesi eğitim almışlardır. Deneysel bir çalışma olan bu araştırma da ön-test ve son-test verileri, Smetana (1981) tarafından geliştirilen Ahlaki ve Sosyal Kural Algısı Ölçeği'nin Sosyal Kural Algısı alt ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra, araştırmanın amaçlarını test etmek amacıyla, ANCOVA, ANCOVA'nın anlamlı olduğu durumlarda Bonferroni Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kurallarda Ciddiyet, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutlarına ait puanların çocukların eğitim aldığı okul öncesi eğitim programına göre değiştiği saptanmıştır. Bonferroni çoklu karşılaştırma sonuçları, farklılığın Montessori Yaklaşımı'na göre eğitim alan grubun lehine olduğunu göstermiştir. Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutlarına ait puanların ise çocukların eğitim aldığı okul öncesi eğitim programına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, çocukların sosyal kural algıları, okulöncesi eğitim programları, Çoklu Zekâ Kuramı, Montessori Yaklaşımı

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

Pre-school education is important in terms of children's acquisition of social rules and rearing them as socialized individuals. However, it seems that there are limited studies regarding the issue of which pre-school education approach or pre-school education program is more effective on the development of children's perception of social rule. Therefore, with this research it is aimed to study the social rule perceptions of 5-year old children who get education according to three different programs (Montessori Approach, Multiple Intelligences Theory-Based Education and Preschool Education Program Implemented by the Ministry of Education)

Dependent variable of this experimental study is the social rule perception of 5-year old children while independent variables are three different preschool education programs (Montessori approach, education based on multiple intelligences theory, Preschool Education Program implemented by the Ministry of Education) with effects on children's perception of social rule.

Total of 62 children participated in this study, including 21 children attending a university kindergarten where Montessori Approach is applied, 19 children attending nursery class within primary school where education based on Multiple Intelligences Theory is implemented within the scope of EU Project called "If there are multiple intelligences there is no unsuccessful child" and 22 randomly selected children attending an independent kindergarten and nursery class within primary school where Preschool education program of Ministry of Education is implemented. Age of these children showing normal development ranged from 60 to 66 months.

"Conception of Moral and Social Rules Scale" that was used to evaluate social rule perception of the children participating in this study, was developed by Smetana (1981). The scale which consists of 10 conventional pictures showing transgression of moral and social rules, includes two sub-scales. They are: "Conception of Moral Rule" and "Conception of Social Rule" subscales. In this study, only "Conception of Social Rule" sub-scale was used according to the purposes of the research. Conception of Social Rule sub scale consists of 5 pictures showing transgression of social rules. Children were asked 5 questions consecutively for each of these pictures. Each question asked aimed to create data for 5 sub dimensions of the scale. Sub dimensions of the sub scale are; Seriousness in Social Rules, Absence of Authority in Social Rules, Absence of Social Rules, Generalization of Social Rules and Punishment in Social Rules.

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi

*** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi

* Bu çalışma, 4-7 Mayıs 2012 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 4. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Conception of Social Rule sub scale of Conception of Moral and Social Rules Scale was applied to the children in working group in a pre-test and post-test form. Pre-test data were collected at the beginning of the academic year, while post-test data were collected at the end of the academic year. No intervention that would affect children's perception of social rule in a desired direction was made to the education programs of the institutions where different pre-school education programs are implemented.

Single-factor ANCOVA was used in order to determine whether social rule perception of the children included in the study differs according to the preschool education program they attend. Bonferroni test was used in cases where ANCOVA was significant.

According to the Covariance Analysis results significant difference was found ($F_{(2,58)} = 7.210, p < .01$) between adjusted posttest mean scores received from Seriousness in Social Rules sub dimension of social rule conception sub scale by the children that get education according to Montessori approach, education program based on the theory of multiple intelligence and pre-school education program implemented by the Ministry of Education. Likewise, the observed difference between adjusted posttest mean scores from Absence of Authority in Social Rules ($F_{(2,58)} = 8.813$), and Punishment in Social Rules ($F_{(2,58)} = 9.117$) sub dimensions of Social Rule Conception sub scale was found to be significant ($p < .001$) as a result of Covariance Analysis.

No statistically significant difference was found between adjusted posttest mean scores that the children, who get education according to three different programs, received from Absence of Social Rules, Generalization of Social Rules sub dimensions of Social Rule Conception sub scale. [$F_{(2, 58)} = 1.871, p > .05$; $F_{(2,58)} = .013, p > .05$].

Results of Bonferroni test, which was implemented to determine the pre-school education program or programs that cause the significant difference obtained from Seriousness in Social Rules, Absence of authority in Social Rules and Punishment in Social Rules sub-dimensions in accordance with Covariance Analysis, show that Seriousness in Social Rules, Absence of authority in Social Rules and Punishment in Social Rules sub-dimensions scores of the children who receive education according to Montessori approach are significantly higher than the scores of the children who receive education according to the other pre-school education programs.

In this study which compares social rule conception of the preschool children getting education according to Montessori approach, education program based on the theory of multiple intelligence and pre-school education program implemented by the Ministry of Education; it's observed that the children who receive education according to Montessori approach had significantly higher scores than the children who receive education according to the other pre-school education programs in Seriousness in Social Rules, Absence of Authority in Social Rules and Punishment in Social Rules sub-dimensions of social rule conception sub scale. This situation indicates that the children receiving education based on Montessori Approach take social rules more serious and their perception regarding importance of obeying the rules even in absence of the authority (mother-father, teacher etc.) is higher. These children obey the rules not because the authority wants them to do so, but because they comprehend the importance and necessity of acting in accordance with the rules. In other words, the children getting education in Montessori Approach have internalized social rules.

The researchers state that children's conception of social rules may develop as they experience the rules and practices of the social system in which they exist (Smetana, Schlagman and Adams, 1993; Smetana, 1984). This means that, Montessori Approach is able to offer this experience to the children in a better way than the other pre-school education programs.

Another sub-dimension where difference between the means was statistically significant was Punishment in Social Rules sub dimension. According to these finding obtained, perception of punishment in case of breaking social rules is higher in children getting education according to Montessori Approach than the children getting education in other pre-school education programs. This means the children that receive education according to Montessori Approach are more decisive in necessity of obeying social rules and punishing those who transgress social rules.

It was identified that scores regarding Absence of Social Rules and Generalization of Social Rules sub dimensions of Social Rule Conception sub scale did not differ depending on the pre-school education program attended. In other words perception of all the participant children is found to be equivalent to each other regarding the necessity of obeying social rules even if there is no verbally expressed rule and acceptance of social rules in every environment lived in. In any case, pre-school educational institutions provide the best environment for children so that they acquire social rules and understand the importance of these rules.

Seçer and Sarı (2006), who studied moral and social rule conception of the children who attend and who do not attend pre-school educational institution, determined that mean score of the children attending pre-school educational institution received from Absence of Authority in Social Rules, Generalization of Social Rules and Absence of Social Rules sub dimensions is significantly higher than those who do not attend pre-school educational institution.

Keywords: Preschool education, children's conceptions of social rules, preschool education programs, Multiple Intelligence Theory, Montessori Approach

The Type of Research: Research

GİRİŞ

İnsanlar doğdukları andan itibaren sosyal bir yaşama başlarlar. İnsan yavrusu doğduğu zaman gereksinimlerinin karşılanması için anne ve babaya veya kendilerine bakan kişiye muhtaçtır. Bu da çevredeki insanlarla ilk sosyal ilişkileri veya bağları kurması anlamına gelir (Bayhan ve Artan, 2004). Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi, duyuşal, hareketsel ve bilişsel gelişime paralel olarak oluşur ve değişik aşamalardan geçerek onun topluma girmesini sağlar (Cüceloğlu, 2005). Çocuklar içinde yaşadığı toplumun

değer yargılarını kabullenmek ve sosyalleşmek için hayatın ilk yıllarında başlayan ve yaşam boyunca devam eden bir süreç yaşarlar. Bu süreçte toplumun iyi ve kötülerini öğrenirler (Çağdaş ve Seçer, 2005).

Çocuklar sosyalleşme süreci içerisinde kültürü öğrenir ve toplumun bir üyesi haline gelirler. Bu süreç doğumla başlar, aile, okul ve çevre eğitimiyle devam eder. Birey başkalarını gözlemleyerek farklı yer, zaman ve durumlarda nasıl davranması gerektiğini sosyalleşme süreci içerisinde öğrenir. Diğer bir anlatımla, bireyin toplum içerisinde yaşamını daha kolay sürdürebilmesi bazı sosyal ve etik kurallarla ilgili becerileri kazanmasına ve bunu davranışlarında gösterebilmesine bağlıdır. Bu becerileri gösterebilmesi ise, sosyal ve buna bağlı olarak gelişen etik kuralları öğrenebilmesiyle gerçekleşebilir (Brice, 1985; Froehlinger, 1991: Akt. Sarı, 2009).

Ahlaki gelişim, kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden biri olup çocuğun toplumsallaşma süreci içinde neyin iyi, neyin kötü olduğu konusunda bir bilinç geliştirmesi ile ilgilidir. Ahlaki gelişimle birlikte kişinin toplumun kuralları ve gelenekleri çerçevesinde kendisini denetleyebilmesi beklenir. Kişi, toplumsal kurallara uygun bir şekilde kendisini denetleyebiliyorsa içten–denetimli, çevresindeki kişilerin etkisiyle karar veriyorsa dıştan–denetimli bir ahlaki gelişim göstermektedir (Selçuk, 1997).

Okul öncesi dönemdeki çocukların ahlaki yargılarının suç işleme veya suç işleyenleri gözleme gibi deneyimlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuklar gördükleri haksızlıklardan veya kendilerine zarar veren deneyimlerinden kendilerine ahlak kanunları çıkarmaktadır. Diğer yandan, sosyal kurallarla ilgili anlayışının ise çocuğun içinde bulunduğu sosyal sistemin kurallarını ve uygulamalarını yaşamaları ile geliştiği düşünülmektedir (Smetana vd., 1993).

Erken çocukluk dönemi eğitimiyle ilgili her sistemin temeli: “Çocuğu, bir yetişkinin olmasını istediği gibi değil, olduğu gibi gözlemek ve anlamaya çalışmak” üzerine kurulmuştur. (Mallory, 1989). Ancak ortaya çıkan her yaklaşım farklı bir eğitim programını da beraberinde getirmiştir. Bunlarda biri 20. yüzyılda bir eğitim reformuna önyak olan Maria Montessori tarafından geliştirilen “Montessori Yaklaşımı” ve bu yaklaşımın okul öncesi eğitimde uygulanan Montessori Eğitim Programı’dır.

Montessori eğitimi, küçük çocukların temelde yetişkinlerin öğrenme yolundan farklı bir yolla öğrendikleri ilkesi üzerine temellenmiştir. (Uysal, 2006). Eğitim sistemini kurarken çocukluğun kendine özgü niteliklerinden yola çıkan Montessori, bu konudaki görüşlerini kendi yöntemini tanıttığı eserinde şöyle özetlemektedir: “Çocukluk, yetişkinliğe gidişte geçici bir yol olmayıp, insanlığın bir başka kutbudur”(Oktay, 2004).

Montessori programları, çocukların bireysel gelişimlerini ve iç disiplin geliştirmelerini, saygı atmosferinde huzurlu bir ortamda desteklemeyi amaçlar. Öğretmenler, ortamı çocukların aktif araştırma yapabilecekleri ve yetişkinlerle iletişim kurabilecekleri, serbestçe hareket edebilecekleri şekilde düzenler. Çocukların bilgi ve becerilerinin yanında, duyuşsal amaçların (örneğin, benlik algısını geliştirecek amaçların) gerçekleşmesine önem verilmektedir (Temel, 2005).

Günümüzde eğitim programlarına yansıyan bir kuram olan “Çoklu Zekâ Kuramı” Howard Gardner’ın Harvard Üniversitesi projesi “Proje Sıfır” kapsamında gerçekleştirdiği, normal ve yetenekli çocukların bilişsel potansiyellerinin gelişimi ve beyindeki hasarlardan doğan zekâ bozuklukları konusundaki araştırmasının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Proje Sıfır, ilkokulun ilk yılları ve okul öncesi eğitim için program geliştirme ve değerlendirmeye farklı yaklaşımlar önermektedir. Projenin sayılısı “Her çocuk, bir ya da birkaç alanda gelişim için potansiyele sahiptir” (Demirel vd., 2006).

İnsan zekâsı hakkında ileri sürülen geleneksel yapıdaki görüşün sınırlılığı fark eden Gardner, 1983’te yayımladığı “Frames of Mind (Zihin Çerçevesi)” adlı eserinde bir insanın en az yedi temel zekâ alanları çeşitlenmesinden oluşan geniş bir yetenekler yelpazesine sahip olduğunu öne sürmüştür. Ancak Gardner yedi değişik zekâ alanını tanımlamakla birlikte, aynı zamanda bu sayının insan yeteneklerinin çokluğunu ifade etmekte asla yeterli olmadığına ve her zaman daha fazla zekâ alanlarının olabileceğine de dikkat çekmiştir. Nitekim Checkley’in (1997) Gardner ile yaptığı görüşmede, Gardner sekizinci bir zekâ alanının varlığından söz etmiş ve 1999 yılında yayımladığı “Intelligence Reframed (Zekâ Yeniden Yapılandırıldı)” adlı eserinde bu yeni zekâ alanını da kapsayacak şekilde Çoklu Zekâ Teorisi’ni yeniden formüle etmiştir. Gardner’ın (1983-1999) ileri sürdüğü sekiz türdeki zekâ alanları şunlardır: sözel-dil zekâsı, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, müziksel-ritmik zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, kişiler arası-sosyal zekâ, kişisel-işsel zekâ, doğacı zekâ (Saban, 2001).

Çoklu Zekâ Kuramı; zekânın tek boyutta olmadığını, aksine her bireyin farklı derecelerde çeşitli zekâlara sahip olduğunu öne sürüyor. Bunun da kişilerin öğrenme biçimlerini, ilgi yetenek ve eğilimlerini açıkladığını vurgulayarak eğitimcilere, bu teorinin temel prensiplerini yaratıcı biçimde kullanıp, her öğrencinin bireysel farklılıklarına değer veren ve bunları güçlendiren programlar hazırlayabilmeleri için olanak sağlıyor (Vural, 2005).

Şu an Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı ise çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerini desteklenmesini, öz bakım becerilerini kazandırılmasını ve ilköğretime hazır bulunuşluklarının sağlanmasını amaçlayan gelişimsel bir programdır.

Bu programda yer alan kazanımlar ilköğretim programlarında benimsenen ortak becerilerin tümünü kapsamaktadır. Problem çözme, iletişim, akıl yürütme, ilişkilendirme, karar verme, sorumluluk alma ve yerine getirme, araştırma, girişimcilik, bilinçli tüketicilik, çevre bilinci, yaratıcılık ve diğer pek çok beceri, programdaki kazanımlar doğrultusunda hazırlanan öğrenme durumları ve ortamları aracılığıyla, oyun merkezli etkinliklerle, çocuğun aktif katılımı ve bilgiyi kendisinin yapılandırması yoluyla çocuk tarafından kolay ve doğal biçimde kazanılır (MEB, 2006).

Okul öncesi eğitim, çocukların sosyal kuralları kazanmalarında ve onların sosyalleşmiş birer birey olarak yetişmeleri açısından önemlidir. Ancak çocukların sosyal kural algılarının gelişmesinde hangi okul öncesi eğitim yaklaşımının veya okul öncesi eğitim programının daha etkili olduğu ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu amaçla bu çalışmada, yukarıda özelliklerine yer verilen üç farklı programa (Montessori Yaklaşımı, Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Eğitim ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı) göre eğitim alan 5 yaş grubu okul öncesi çocuklarının sosyal kural algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

DeneySEL bir çalışma olarak düzenlenen bu çalışmada bağımlı değişken, 5 yaş grubu çocukların sosyal kural algıları, bağımsız değişken ise çocukların sosyal kural algıları üzerine etkisi incelenen üç farklı okul öncesi eğitim programı (Montessori yaklaşımı, çoklu zekâ kuramına dayalı eğitim ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan okul öncesi eğitim programı) dır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmaya; Montessori Yaklaşımının uygulandığı bir üniversite anaokuluna devam eden 21 çocuk, "Çoklu Zekâ Varsa Başarısız Çocuk Yoktur" konulu Avrupa Birliği projesi kapsamında Çoklu Zekâ Kuramına dayalı eğitimin uygulandığı İlköğretim bünyesindeki bir anasınıfına devam eden 19 çocuk ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Okul Öncesi Eğitim Programının uygulandığı bağımsız bir anaokulu ile ilköğretim bünyesindeki bir anasınıfına devam eden çocuklar arasından tesadüf olarak seçilen 22 çocuk olmak üzere toplamda 62 çocuk katılmıştır. Normal gelişim gösteren bu çocukların yaşları 60-66 ay arasında değişmektedir. Adı geçen okul öncesi eğitim kurumlarının seçiminde, farklı okul öncesi eğitim programlarının uygulanması, fiziki imkânları, okul yönetimi ile işbirliği gibi değişkenler belirleyici olmuştur.

Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocukların % 47.6'sı (n= 10) kız, % 52.4'ü (n= 11) erkektir. Çoklu Zekâ Kuramına dayalı eğitim alan çocukların % 52.6'sı (n= 10) kız, %47.4'ü (n= 9) erkektir. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programının uygulandığı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların %50'si (n= 11) kız, %50'si (n= 11) erkektir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan çocukların sosyal kural algılarını değerlendirmek için kullanılan "Ahlaki ve Sosyal Kural Algısı Ölçeği", Smetana (1981) tarafından geliştirilmiştir. Ahlaki ve sosyal kuralların ihlal edilmesini gösteren 10 durumsal resimden oluşan ölçek iki alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar: "Ahlaki Kural Algısı" ile "Sosyal Kural Algısı" alt ölçekleridir. Bu çalışmada, araştırmanın amacı gereği sadece "Sosyal Kural Algısı" alt ölçeği kullanılmıştır.

Sosyal Kural Algısı alt ölçeği sosyal kuralların ihlal edilmesini gösteren 5 resimden oluşmaktadır. Bu 5 resmin her biri için çocuğa ardaşık olarak 5 soru sorulur. Sorulan her bir soru, ölçeğin 5 alt boyutuna yönelik veri oluşturmak amaçlıdır. Alt ölçeğin alt boyutları:

- Sosyal Kurallarda Ciddiyet
- Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu
- Sosyal Kuralların Yokluğu
- Sosyal Kuralları Genelleme
- Sosyal Kurallarda Ceza

Çocukların sosyal kurallarla ilgili algılarını değerlendirmek için her bir resimle ilgili çocuklara şu sorular yöneltilmektedir:

Soru 1- Resimdeki olay sence doğru mu yanlış mı? Eğer bu olay yanlışsa sence ne kadar yanlıştır?

Soru 2-Resimdeki çocuğun yaptığını öğretmeni görmezse çocuğun bu davranışı doğru olur muydu?

Soru 3- Resimdeki olayla ilgili daha önceden konulmuş bir kural olmasaydı çocuğun bu davranışı doğru olur muydu?

Soru 4- Resimdeki bu çocuğun başka bir okulda ya da evde böyle davranması doğru olur mu?

Soru 5- Öğretmeni bu çocuğa, bu davranışından dolayı ceza versin mi? Eğer evetse “Ne kadar ceza versin?” “Az mı yoksa çok mu ceza versin?”

Çocuklara resimler gösterilirken sorulan bu sorulardan soru 1; Çocukların sosyal kuralları ne kadar ciddiye aldıklarını yani “Sosyal Kurallarda Ciddiyet Algısı” nı, soru 2; otorite (anne, öğretmen vb.) olmadığında, yapılan sosyal kural ihlallerinin çocuklar tarafında nasıl algılandığını yani “Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu Algısı” nı ölçmektedir. Soru 3; Sözlü olarak ifade edilmiş bir kural olmadığında, yapılan sosyal kural ihlallerinin çocuklar tarafında nasıl algılandığını yani “Sosyal Kuralların Yokluğu Algısı” nı, soru 4; çocuklara göre sosyal kuralların içinde yaşanan her ortam için geçerli olup olmadığını yani “Sosyal Kurallarla İlgili Genelleme Algısı” nı ölçmektedir. Soru 5 ise; sosyal kuralların ihlali durumunda çocukların cezaya karşı tutumlarını yani “Sosyal Kurallarda Ceza Algısı” nı ölçmektedir.

Çocukların Sosyal Kurallarda Ciddiyet Algısı’nı ölçmek için her çocuğa resimlerdeki olaylar hakkındaki kararını verebileceği üç farklı yüz ifadesi gösterilmektedir. Her resimle birlikte çocuğun önüne yüz ifadelerini içeren kartlar sıralanır ve “Resimde gösterilen olayın doğruluğu ile ilgili tepkin nasıl olurdu, yüz ifadelerinden birini seçer misin?” diye sorulur. 1. yüz ifadesi; mutlu (onaylayan)= 1 puan, 2. yüz ifadesi; biraz kızgın (onaylamayan)= 2 puan, 3. yüz ifadesi; çok kızgın (hiç onaylamayan, bu davranışı çok yanlış bulan)= 3 puandır.

Çocukların, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu, Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutlarına ait cevapları değerlendirmek için resimdeki çocuğun bu davranışını öğretmeni görmezse, önceden bu olayla ilgili konulmuş bir kural olmasaydı bu davranışının doğru olup olmayacağı ve okul dışındaki yerlerde, örneğin, ev, park, başka bir okul gibi, bu davranışın yapıp yapılamayacağı sorulmaktadır. Bu davranış doğru veya yapılabilir cevabı “0” puan, bu davranış yanlış ya da yapılmaması gerekir cevabı ise “1” puan ile puanlandırılmaktadır.

Sosyal kuralların ihlali durumunda, çocuğun ceza verilmesine yönelik algılarını ölçmek için, resimdeki davranışı yapan çocuğa yaptığı davranıştan dolayı öğretmenin ceza verip vermemesi gerektiği sorulur. Ceza vermesin cevabı “0” puan, ceza versin ama az versin cevabı 1 puan, çok ceza versin cevabı ise 2 puan ile puanlandırılmaktadır.

Ölçeği ilk kez Türkçeye uyarlayan Seçer ve Sarı (2006), ölçeğin geçerlilik çalışmasında uzman görüşüne başvurulmuşlardır. Bu amaçla ölçeği Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Özel Eğitim alanlarında doktorasını tamamlamış olan üç uzmanın görüşüne sunmuşlardır. Uzmanlar, ölçeğin Türkiye’de kullanılabilirliği ile ilgili olumlu görüşlerini bildirmelerine rağmen, sosyal kurallarla ilgili olan “bir çocuk yemekten önce dua etmiyor” olayını anlatan resmin, kültürümüzde genelde yemekten sonra dua edildiği için “bir çocuk elmayı yedikten sonra kabuklarını yere atıyor” şeklinde değiştirilmesini önermişlerdir. İstenilen düzeltmelerden sonra yeniden uzmanlara sunulan ölçeğin hakem puanları arasındaki tutarlılık ise $r=0.81$ olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin geçerliğini ve güvenilirliğini daha ayrıntılı olarak test etmek amacıyla bu çalışmanın öncesinde 250 çocuk üzerinde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması araştırmacılar tarafından yapılmıştır. 5 yaş grubu çocuklara yönelik güvenilirlik ve geçerlik değerleri aşağıda özetlenmiştir:

Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin güvenilirliğinin belirlenmesinde, 3-5 yaş grubu 250 çocuktan elde edilen veriler iki güvenilirlik ölçütüne göre test edilmiştir. Bunlar; iç tutarlılık, testin aralıklı tekrarıdır. Sosyal Kural Algısı alt ölçeğindeki maddelerin iç tutarlılık güvenilirliği katsayıları Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutu için .80, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutu için .78, Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu için .81, Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutu için .73, Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutu için ise .76 dır. İki hafta arayla yapılan testin aralıklı tekrarında, iki ölçüm arasında alt testin beş boyutuna ait puanlar için .88 ve üstünde korelasyon değerleri elde edilmiştir.

Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin geçerliğinin belirlenmesinde, elde edilen veriler iki geçerlik ölçütüne göre test edilmiştir. Bunlar; İçerik geçerliği ve yapı geçerliğidir. İçerik geçerliği kapsamında yapılan uzman görüşlerini alma çalışması daha önce Seçer ve Sarı (2006) tarafından yapıldığı için tekrarlanmaya gerek duyulmamıştır. İçerik geçerliğini test etmek için yapılan madde geçerlik çalışmasında, her bir alt boyutun toplam puanıyla beş farklı resim için elde edilen madde puanları arasındaki korelasyon değeri; Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutu için .75 ile .85 arasında, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutu için .77 ile 91 arasında, Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu için .78 ile 88 arasında, Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutu için .69 ile .82 arasında, Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutu içinse .68 ile .86 arasında değiştiği görülmüştür. Testin yapı geçerliğini test etmek için yapılan bilinen alt-üst grup karşılaştırmasında alt ve üst gruptaki çocukların beş alt boyut puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutu toplam varyansın % 15.2'sini, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutu toplam varyansın % 13.7'sini, Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu toplam varyansın % 11.3'ünü, Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutu toplam varyansın % 9.8'ini, Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutu ise toplam varyansın % 17.5'ini açıklamaktadır. Beş alt boyutun toplamda varyansın % 67.5'ini açıkladığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, bu ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği için yeterli olduğunu göstermektedir.

İşlem

Çalışma grubunu oluşturan çocuklara Ahlaki ve Sosyal Kural Algısı Ölçeği'nin Sosyal Kural Algısı alt ölçeği ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Eğitim öğretim yılının başında ön-test verileri, eğitim öğretim yılının sonunda ise son-test verileri toplanmıştır. Farklı okul öncesi eğitim programlarının uygulandığı kurumların eğitim programlarına bu araştırma çerçevesinde çocukların sosyal kural algılarını istedik yönde etkileyecek herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmaya alınan çocukların sosyal kural algılarının eğitim aldıkları okul öncesi eğitim programına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Faktörlü Kovaryans Analizi (ANCOVA) kullanılmıştır. ANCOVA'nın anlamlı olduğu durumlarda da Bonferroni Testi kullanılmıştır.

Kovaryans (ANCOVA) analizi için öncelikle Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin beş alt boyutundan elde edilen beş farklı puan türünde ANCOVA'nın varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığı test edilmiştir. Bu amaçla ortak değişken olan ön-test puanları ile bağımlı değişken olan son-test puanları arasındaki ilişkinin doğrusal olup olmadığı ile her bir grup için hesaplanan regresyon doğrularının eğimlerinin eşit olup olmadığı incelenmiştir. Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutuna ait ön-test ile son-test puanları arasında $r=.95$, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutuna ait ön-test ile son-test puanları arasında $r=.97$, Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutuna ait ön-test ile son test puanları arasında $r=.96$, Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutuna ait ön-test ile son-test puanları arasında $r=.97$, Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutuna ait ön-test ile son-test puanları arasında ise $r=.95$ düzeyinde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Saçılma diyagramları incelendiğinde de bu ilişkilerin doğrusal olduğu belirlenmiştir.

Gruplar arasındaki regresyon doğrularının eğimleri arasındaki farkın anlamlılığı "grupxön-test" ortak etki testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda beş alt boyut içinde alınan farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. (Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutu için $F_{(2, 56)}=.121, p>.05$; Sosyal Kurallarda Otoritenin

Yokluğu alt boyutu için $F_{(2, 56)} = 3.69$, $p > .05$; Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu için $F_{(2, 56)} = 2.07$, $p > .05$; Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutu için $F_{(2, 56)} = .33$, $p > .05$; Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutu için $F_{(2, 56)} = 1.39$, $p > .05$). Bu bulgu regresyon doğrularının eğimlerinin eşit olduğunu gösterir.

Ayrıca ANCOVA yapılmadan önce, ANCOVA'nın varsayımlarından olan varyansların homojenliği, Levene Testi ile sınanmıştır. Levene testi sonucuna göre varyansların homojen olduğu görülmüştür. (Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutu için $F_{(2, 59)} = 1.81$, $p > .05$; Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutu için $F_{(2, 59)} = 3.11$, $p > .05$; Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu için $F_{(2, 59)} = .67$, $p > .05$; Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutu için $F_{(2, 59)} = 2.41$, $p > .05$; Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutu için $F_{(2, 59)} = 1.55$, $p > .05$).

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen sonuçlar tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Üç farklı programa göre eğitim alan 5 yaş grubu okul öncesi çocukların Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin beş alt boyutundan aldıkları ön-test puanlarına göre düzeltilmiş son-test puanlarına ait Tek Faktörlü Kovaryans (ANCOVA) analizi sonuçları tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Üç Farklı Programa (Montessori Yaklaşımı, Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Eğitim Ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı) Göre Eğitim Alan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Kural Algısı Alt Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Ön-Test Puanlarına Göre Düzeltilmiş Son-Test Puanlarına Ait Kovaryans Analizi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Kurallarda Ciddiyet	Ön Test	79.975	1	79.975	43.640	.000
	Grup (Üç Farklı Program)	26.425	2	13.213	7.210	.002**
	Hata	106.292	58	1.833		
	Toplam	10359.000	62			
Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu	Ön Test	7.618	1	7.618	28.673	.000
	Grup (Üç Farklı Program)	4.683	2	2.341	8.813	.000***
	Hata	15.410	58	.266		
	Toplam	1274.000	62			
Sosyal Kuralların Yokluğu	Ön Test	7.244	1	7.244	31.636	.000
	Grup (Üç Farklı Program)	.857	2	.428	1.871	.163
	Hata	13.281	58	.229		
	Toplam	1425.000	62			
Sosyal Kuralları Genelleme	Ön Test	16.394	1	16.394	119.694	.000
	Grup (Üç Farklı Program)	.004	2	.002	.013	.987
	Hata	7.944	58	.137		
	Toplam	1391.000	62			
Sosyal Kurallarda Ceza	Ön Test	16.857	1	16.857	33.231	.000
	Grup (Üç Farklı Program)	9.249	2	4.625	9.117	.000***
	Hata	29.422	58	.507		
	Toplam	5372.000	62			

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Tablo 1 incelendiğinde; Montessori Yaklaşımına Dayalı Eğitim Programı, Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Eğitim Programı ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programına göre eğitim alan çocukların Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutundan aldıkları ön-testte göre düzeltilmiş son-test puan ortalamaları arasında yapılan ANCOVA analizi sonucuna göre anlamlı bir farkın olduğu gözlenmektedir ($F_{(2,58)} = 7.210$, $p < .01$). Aynı şekilde Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ($F_{(2,58)} = 8.813$) ve Sosyal Kurallarda Ceza ($F_{(2,58)} = 9.117$) alt boyutlarında da ön-testte göre düzeltilmiş son-test puan ortalamaları arasında gözlenen farkın yapılan ANCOVA analizi sonucunda anlamlı çıktığı görülmektedir ($p < .001$).

Ayrıca üç farklı programa göre okul öncesi eğitim alan çocukların, Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralların Genelleme alt boyutlarına ait ön-testte göre düzeltilmiş son-test puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. [$F_{(2, 58)} = 1.871, p > .05$; $F_{(2,58)} = .013, p > .05$]. Yani araştırmaya katılan çocukların Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelleme alt boyut puan ortalamaları eğitim alınan okul öncesi eğitim programına göre farklılaşmamaktadır.

Sosyal Kurallarda Ciddiyet, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutlarında, kovaryans analizine göre elde edilen anlamlı farklılığın hangi okul öncesi eğitim programı veya programlarından kaynaklandığını belirlemek amacı ile Bonferroni testi yapılmıştır. Bonferroni testi sonuçları tablo 2'de yer almaktadır.

Kovaryans analizi sonucunun anlamlı çıktığı Sosyal Kurallarda Ciddiyet alt boyutuna ait ön-test puanlarına göre düzeltilmiş son-test puan ortalamaları incelendiğinde; en yüksek ortalamaya 13.70 ile Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocukların sahip olduğu görülmektedir. Montessori yaklaşımını sırasıyla MEB Programı ($\bar{X} = 12.43$) ve Çoklu Zeka Kuramına Dayalı Eğitim Programı ($\bar{X} = 12.21$) izlemektedir. Yapılan Bonferroni testine göre Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocukların Sosyal Kurallarda Ciddiyet Algılarının diğer okul öncesi eğitim programlarında eğitim alan çocuklardan önemli düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kovaryans analizi sonuçlarının anlamlı bulunduğu Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutlarına ait puan ortalamaları incelendiğinde; en yüksek ortalamaya Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocuklarının sahip olduğu görülmektedir. Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocukların Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu alt boyutuna ait düzeltilmiş son-test puan ortalaması 4.86; Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutuna ait düzeltilmiş son-test puan ortalaması ise 9.78 dir. Bonferroni testine göre Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocukların Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyut puan ortalamalarının diğer okul öncesi eğitim programlarında eğitim alan çocukların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$).

Tablo 2. Üç Farklı Programa (Montessori Yaklaşımı, Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Eğitim Ve Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı) Göre Eğitim Alan Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Kural Algısı Alt Ölçeğinin Alt Boyutlarından Aldıkları Ön Test Puanlarına Göre Düzeltilmiş Son Test Puanlarının Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Alt Boyut	GRUPLAR	n	SON TEST \bar{X}	DÜZELTİLMİŞ SON TEST \bar{X}
Sosyal Kurallarda Ciddiyet	Çoklu Zekâ Kuramı	19	12.26	12.21 ^b
	MEB Programı	22	12.32	12.43 ^b
	Montessori Yaklaşımı	21	13.76	13.70 ^a
Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu	Çoklu Zekâ Kuramı	19	4.26	4.34 ^b
	MEB Programı	22	4.32	4.24 ^b
	Montessori Yaklaşımı	21	4.86	4.86 ^a
Sosyal Kuralların Yokluğu	Çoklu Zekâ Kuramı	19	4.63	4.77 ^a
	MEB Programı	22	4.91	4.89 ^a
	Montessori Yaklaşımı	21	4.71	4.61 ^a
Sosyal Kuralları Genelleme	Çoklu Zekâ Kuramı	19	4.53	4.69 ^a
	MEB Programı	22	4.73	4.70 ^a
	Montessori Yaklaşımı	21	4.81	4.68 ^a
Sosyal Kurallarda Ceza	Çoklu Zekâ Kuramı	19	9.32	9.12 ^b
	MEB Programı	22	8.73	8.88 ^b
	Montessori Yaklaşımı	21	9.76	9.78 ^a

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

a, b: Farklı harf taşıyan ortalamalar arası fark Bonferroni Testi'ne göre anlamlıdır.

Kovaryans analizi sonuçlarının anlamlı çıkmadığı Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelme alt boyutlarına ait betimsel istatistik değerlerinin verildiği tablo 2 incelendiğinde: Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutu için en yüksek düzeltilmiş son-test puan ortalamasına 4.89 ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan okul öncesi eğitim programına göre eğitim alan çocukların sahip olduğu görülmektedir. Sosyal Kuralları Genelme alt boyutunda ise en yüksek düzeltilmiş son-test puan ortalamasına 4.70 ile yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan okul öncesi eğitim programına göre eğitim alan çocukların sahip olduğu belirlenmiştir. Fakat üç farklı okul öncesi eğitim programında eğitim alan çocukların Sosyal Kural Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelme alt boyut düzeltilmiş son test puan ortalamaları birbirine çok yakın olduğu için ortalamalar arası fark anlamlı çıkmamıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, literatür ve araştırmacıların deneyimleri ışığında tartışılmıştır.

Montessori yaklaşımı, Çoklu zekâ kuramına dayalı eğitim programı ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan okul öncesi eğitim programa göre eğitim alan çocuklarının sosyal kural algılarının karşılaştırıldığı bu çalışmada; Montessori Yaklaşımına göre okul öncesi eğitim alan çocukların, Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal. Kurallarda Ciddiyet, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutlarında, diğer okul öncesi eğitim programlarında eğitim alan çocuklardan anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar elde ettiği gözlenmektedir. Bu durum Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocukların, Sosyal kuralları daha ciddiye aldıklarını ve otorite figür (ana-baba, öğretmen vb.) olmadığı zaman bile kurallara uyulması gerekliliği konusundaki algılarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çocuklar sosyal kurallara, otorite istediği için değil, kurallara uygun hareket etmenin önemini ve gerekliliğini kavradıkları için uymaktadırlar. Başka bir deyişle Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocuklar sosyal kuralları içselleştirmişlerdir. Çünkü kişi eğer bir yetişkine gerek kalmadan toplumsal kurallara uygun bir şekilde kendi kendini yönetebiliyorsa içten denetimli bir kişiliğe sahip olduğu anlamına gelmektedir. Şayet kişi çevresindekilerin yani otorite olarak algılanan kişilerin etkisiyle karar veriyorsa bu durum onun dıştan denetimli bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir (Selçuk, 1997).

Araştırmacılar çocukların sosyal kurallarla ilgili algılarının, çocuğun içinde bulunduğu sosyal sistemin kurallarını ve uygulamalarını yaşamaları ile gelişebileceğini belirtmektedirler (Smetana, Schlagman ve Adams, 1993; Smetana, 1984). Bu demek oluyor ki, Montessori Yaklaşımı, bu yaşantıyı çocuklara diğer okul öncesi eğitim programlarına göre daha iyi bir şekilde sunabilmektedir.

Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocukların, sosyal gelişimsel özelliklerinin daha iyi geliştiği ile ilgili birçok araştırma mevcuttur. Örneğin;

Lillard & Else-Quest (2006) Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocukların, değişikliklere uyum sağlama, artan karmaşık problemlerle başa çıkma becerisi bakımından daha yüksek performans gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan 5 yaş çocukların daha sosyal ve davranışlarında daha ölçülü olduklarını ortaya koymuşlardır. Yine Koçyiğit ve Kayılı (2009) Montessori yaklaşımına göre eğitim alan çocukların, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan okul öncesi eğitim programıyla eğitim alan çocuklara göre sosyal işbirliği, sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık bakımından daha iyi olduklarını saptamışlardır (Güleş, 2011).

Ortalamalar arası farkın anlamlı olduğu bir diğer alt boyut ise Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutudur. Elde edilen bu bulguya göre Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocuklarının sosyal kurallara uyulmadığında ceza verilmesine yönelik algılarının diğer okul öncesi eğitim programlarında eğitim alanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Montessori Yaklaşımına göre eğitim alan çocukların sosyal kurallara muhakkak uyulması gerektiği ve sosyal kuralları ihlal edenlerin cezalandırılması gerektiği konusunda daha kararlı oldukları anlamına gelmektedir.

Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelme alt boyutlarına ait puanların eğitim alınan okul öncesi eğitim programına göre değişmediği tespit edilmiştir. Yani sözlü olarak ifade edilmiş bir kural olmadığında dahi sosyal kurallara uyulması gerektiği ve sosyal kuralların, içinde yaşanılan her ortam için geçerli olduğuna yönelik algılarının araştırmaya katılan tüm çocuklarda birbirine denk olduğu görülmektedir. Zaten okul öncesi eğitim kurumları, çocukların sosyal kuralları kazanmaları ve bu kuralların gerekliliğini anlamaları için çocuğa en iyi eğitim ortamını

sunmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklarla devam etmeyen çocukların ahlaki ve sosyal kural algılarını inceleyen Seçer ve Sarı (2006), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu, Sosyal Kuralları Genelleme ve Sosyal Kuralların Yokluğu alt boyutlarına ait puanla ortalamalarının okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen çocuklardan önemli düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda çocukların Sosyal Kural Algısı alt ölçeğinin Sosyal Kurallarda Ciddiyet, Sosyal Kurallarda Otoritenin Yokluğu ve Sosyal Kurallarda Ceza alt boyutlarına ait puanların çocukların eğitim aldığı okul öncesi eğitim programına göre değiştiği saptanmıştır. Bonferroni çoklu karşılaştırma sonuçları, farklılığın Montessori Yaklaşımı'na göre eğitim alan grubun lehine olduğunu göstermiştir. Sosyal Kuralların Yokluğu ve Sosyal Kuralları Genelleme alt boyutlarına ait puanların ise çocukların eğitim aldığı okul öncesi eğitim programına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programlarının kapsamı içerisine Montessori Yaklaşımı dahil edilerek Montessori Yaklaşımının olumlu etkilerinden tüm okul öncesi çocukların yararlanması sağlanabilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenleri Montessori Eğitiminin ilkeleri konusunda bilgilendirebilir. Öğretmenler Montessori eğitiminin ilkelerinden yararlanarak eğitim programlarını planlayabilir.
- Daha sonra planlanacak çalışmalarda, burada incelenen üç farklı okul öncesi eğitim yaklaşımı dışındaki yaklaşımların çocuğun sosyal gelişimi üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Bayhan, P. ve Artan, İ (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, İstanbul, Morpa Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları*, 14.Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2005). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim*, Ed: R. ARI, Konya, S. Ü M.E. F.Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, Yayın No: 1.
- Demirel, Ö. ; Başbay, A. ve Yıldırım, E. (2006). *Eğitimde Çoklu Zeka Kuram ve Uygulama*, (Çev: E. Kılıç). 2. Basım, İstanbul, Alfa Yayıncılık.
- Güleş, F (2011). "Montessori Eğitim Uygulamaları İle İlgili Araştırmalar," *Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı*, Ed.:E. Çakıroğlu Wilbrandt, Ankara, Kök Yayıncılık.
- Koçyiğit, S., Kayılı, G. (2008). "Montessori Eğitimi Alan ve Almayan Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması," *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 20, 511-516.
- Lillard, A., Else-Quest, N. (2006). "Evaluating Montessori Education," *Science*, Vol: 313, 1893-1894.
- Mallory, T. (1989). *Montessori ve Çocuğumuz, Ana-Baba El Kitabı*, (Çev: F. Gülten ve C. Gülten), Ankara, Hatiboğlu Yayınevi.
- MEB. (2006). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*, İstanbul, Ya-Pa Yayınları.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın Sibirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 5. Baskı, İstanbul Epsilon Yayınları.
- Saban, A. (2001). *Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim*, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Sarı, H. (2009). "Farklı Ortamlarda Öğrenim Gören İşitme Engelli Öğrencilerin Sosyal ve Etik Kurallarla İlgili Bilgilerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi," *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 21, 389-404.
- Seçer, Z. ve Sarı, H.. (2006). "Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden ve Etmeyen Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak Analizi," *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 127, 126-142.
- Selçuk, Z. (1997) *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Smetana, J.G. (1981) "Preschool Children's Conceptions of Moral and Social Rules," *Child Development*, Vol: 53, 1333-1336.

Smetana, J.G. (1984) “Toddler’s Social Interactions Regarding Moral and Conventional Transgressions,” *Child Development*, University of Rochester, 55, 1767–1776.

Smetana, J.G., N. Schlagman, P.W. Adams(1993). Preschool Children’s Judgments About Hypothetical and Actual Transgressions,” *Child Development*, Vol: 64, 202-214.

Temel, F. (2005). “Okul Öncesi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar,” *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 6: 62.

Uysal, F. (2006). “Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezlerinde İç ve Dış Mekan Organizasyonlarının Eğitim Yaklaşımları Çerçevesinde İncelenmesi.” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Vural, B. (2005). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*, 3. Baskı, İstanbul, Hayat Yayıncılık.